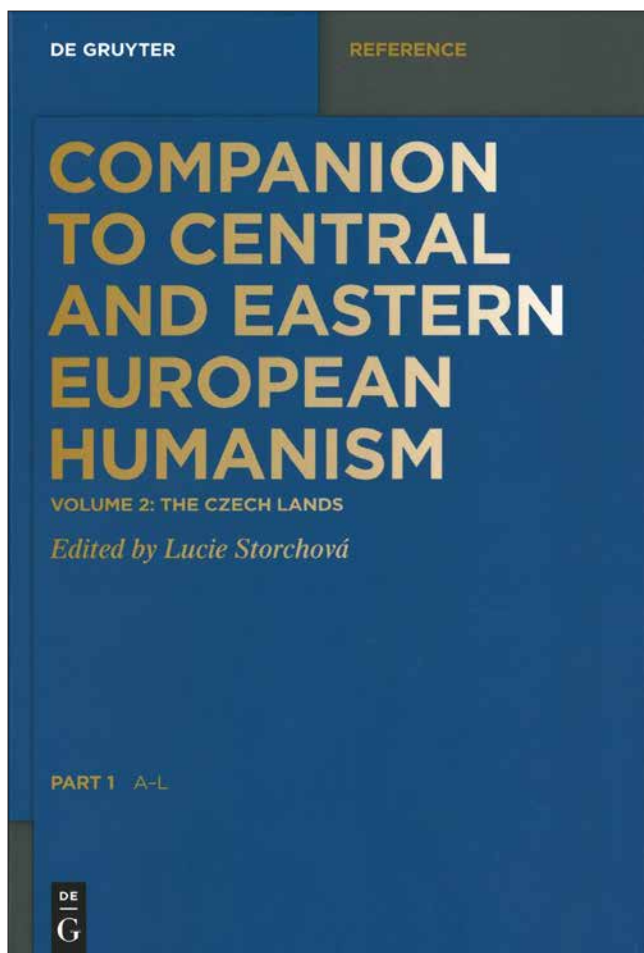

STORCHOVÁ, Lucie (ed.). *Companion to Central and Eastern European Humanism. Volume 2: The Czech Lands. Part 1. A–L*. Berlin, Boston: Walter De Gruyter, 2020. ISBN 978-3-11-064642-9.

Významné vedecké vydavateľstvo De Gruyter sa v rámci svojich vydavateľských činností zameriava aj na publikovanie akademickej literatúry venovanej výskumu v oblasti humanitných a spoločenských vied. V edícii *Companion to Central and Eastern European Humanism* tu vyšiel prvý z dvoch zväzkov venovaných českým krajinám, ktorý v abecednom usporiadaní podľa mena autorov (písmená A – L) prináša viac než 130 menných hesiel s informáciami o živote, diele, ako aj vzájomných vzťahoch a kontaktoch autorov spätých s literárnym humanizmom v českých krajinách medzi rokmi 1480 – 1630.

Na príprave tohto monumentálneho diela prinášajúceho v anglickom jazyku poznatky aktuálneho interdisciplinárneho výskumu humanistickej vzdelanosti v Čechách a v širšom kontexte aj v rámci strednej Európy sa pod vedením hlavnej redaktorky Lucie Storchovej z Filozofického ústavu Českej akadémie vied podieľali renomovaní bádatelia zo

štyroch krajín. Autormi jednotlivých hesiel v I. zväzku sú literárni historici, historici a špecialisti na novolatinskú literatúru z českých aj zahraničných vedeckých pracovísk: Václav Bok, Jiří A. Čepelák, Petr Daněk, Robert Dittmann, Péter Ekler, Eva Frimmová, Alena Hadravová, Tomáš Havelka, Petr Hlaváček, Soňa Hudíková, Magdaléna Jacková, Erika Juríková, Jana Kolářová, Ondřej Koupil, Lubor Kysučan, Jan Linka, Zuzana Lukšová, Jan Malura, Bořek Neškudla, Vojtěch Pelc, Ondřej Podavka, Marcela Slavíková, Lucie Storchová, Pavel Ševčík, Marta Vaculínová a Lenka Veselá.

V úvode publikácie sú vysvetlené kritériá uplatnené pri výbere humanistických autorov zaradených do diela. Reagujú na predchádzajúci výskum, ktorý na jednej strane zdôrazňoval v sledovanom období primárny význam českých písaných diel, a na druhej strane venoval pozornosť dielam písaným v latinskom jazyku, a to predovšetkým poetickým prácam. Autorský kolektív preto do istej miery nanovo definoval doterajšie zameranie výskumu v oblasti humanistickej literatúry a kultúry, zdôrazňujúc pritom neodmysliteľný význam monumentálneho diela Jana Martínka a Josefa Hejnica *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě* (1966 – 2012), koncentrujúceho sa najmä na latinských autorov – poetov. Zámerom publikácie *Companion to Central and Eastern European Humanism (The Czech Lands)* je podľa slov Lucie Storchovej poukázať na literárne aktivity autorov realizované v rôznych žánroch a v rôznych jazykoch, ako aj na ich prístup ku klasickej literárnej tradícii. V slovníku sú teda zaradení autori: a) ktorí boli aktívni v období poslednej tretiny 15. storočia do roku 1630, b) narodili sa v Čechách alebo na Morave, strávili tu podstatnú časť života alebo ich literárna činnosť bola výrazne spätá s miestnou nobilitou a vzdelancami, c) napísali relevantné množstvo latinských alebo gréckych diel inšpirovaných antickou tradíciou, alebo bolo editormi antických diel a ich prekladateľmi do vernakulárnych jazykov. Pozornosť je venovaná aj pôvodným dielam týchto autorov napísaným vo vernakulárnych jazykoch. Naopak, autori malého počtu príležitostných latinských veršov, či študentské práce do diela zaradené nie sú.

Úvodnú časť publikácie dopĺňajú edičné poznámky a zoznam skratiek ako povinné súčasť tohto typu edícií. Slovníkovú časť publikácie predchádzajú tri štúdie približujúce podobu českého humanizmu v jednotlivých etapách vývoja (prvá polovica 16. storočia, 1550 – neskoré 80. roky 16. storočia, 1590 – 1620).

Petr Voit, autor prvej štúdie *Humanism in the Czech Lands in the First Half of the 16th Century [Humanizmus v českých krajinách v prvej polovici 16. storočia]*, sa vo svojom široko koncipovanom výklade zameriava na objasnenie

náboženských pomerov a vzťahov medzi utrakvistami, katolikmi a ďalšími kresťanskými denomináciami, počínajúc poslednou tretinou 15. storočia. Autor vysvetľuje vzťah intelektuálnych elit k antickej literatúre a tradícii v tzv. post-husitskom období, v súvislosti s premenami náboženských pomerov upozorňuje na prvé prejavy humanizmu realizované v literárnej produkcii písanej vo vernakulárnej a latinskej jazykovej podobe. P. Voit ďalej pripomína udomácnenie sa a rozvoj kníhtlače v Čechách, ako aj preberanie zahraničných inšpirácií predovšetkým v oblasti literatúry, vzdelávania a typografie.

Lucie Storchová v štúdiu *Humanist Literature in the Czech Lands (from the 1550s until the Late 1580s)* [*Humanistická literatúra v českých krajinách (1550 – neskoré 80. roky 16. storočia)*] približuje jednak latinskú literárnu produkciu tohto obdobia, zameriava sa však aj na produkciu vo vernakulárnych jazykoch – češtine a nemčine –, ako aj na prekladovú tvorbu reprezentovanú produkciou tlačiarenských dielní Jiřího Melantricha a Daniela Adama z Veleslavína. Upozorňuje na podoby a prejavy mestského a univerzitného humanizmu a všima si aj konfesionálny pluralizmus a zahraničné vplyvy prejavujúce sa v českom prostredí.

Autormi poslednej z úvodných štúdií *The Literature of Late Humanism (from the 1590s until the Early 1620s)* [*Literatúra neskorého humanizmu (1590 – 1620)*] sú Marta Vaculínová a Jan Malura. Skúmajú aspekty mimoriadneho nárastu literárnej produkcie na prelome storočí, ako aj jej kvalitatívne zmeny. Všímajú si vplyv, aký mala zmena sídla cisárskeho dvora, jeho premiestnenie z Viedne do Prahy v roku 1583, a obdobie vlády Rudolfa II. na kultúrny život v českých krajinách, sledujú literárnu tvorbu vzťahujúcu sa k panovníckemu dvoru, aktivity vzdelancov. Upozorňujú aj na významných predstaviteľov aristokracie, ktorí boli v úzkom kontakte s literárnym humanizmom (Petr Vok z Rožmberka alebo Karel starší zo Žerotína). Popri panovníkovi a šľachte v tomto období zohrávala významnú rolu univerzita, resp. iné vzdelávacie inštitúcie nižšieho typu v mestskom prostredí. Autori štúdie upozorňujú, že aj v období neskorého humanizmu sa v literárnej produkcii odráža konfesionálne napätie.

Na tri štúdie osvetľujúce problematiku humanizmu v českých krajinách so zreteľom na domáce špecifiká i súvislosti s podobou humanizmu v bližšom i vzdialenejšom zahraničí nadväzuje v publikácii vlastná slovníková časť. Heslá zachovávajúce jednotnú štruktúru prinášajú biografické (I Biography) a bibliografické (III Bibliography) dáta o skúmanej osobnosti, hlavnú zložku hesiel tvorí záznam o literárnej, vedeckej a vydavateľskej činnosti (II Work) autora predstavený v jednotlivých druhovo, žánrovo,

tematicky či inak členených pododdieloch hesla (napr. poézia, próza, dráma, historické spisy, didaktické diela, dogmatika, polemiky, preklady, korešpondencia, vydateľské aktivity a pod.). Analýza konkrétneho diela v rámci hesla je prednostne zameraná na to, ako sa autor vyrovnal s antickou tradíciou, ktoré staroveké texty preferoval a akým spôsobom ich uplatnil vo vlastnej literárnej tvorbe. V rámci biografických dát je zvláštna pozornosť venovaná charakteristike domácich i zahraničných „vzdelanecých sietí“, komunit, v rámci ktorých autor pôsobil, ako aj mecenášom a patrónom, ktorí autora podporovali. V bibliografickej časti hesla pri osobnostiach, ktoré sú už v predchádzajúcej lexikografickej literatúre spracované (*Lexikon české literatury – 7 zv., 2011 – 2019, Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě – 6 zv., 1966 – 2012* a iné), autori odkazujú na túto literatúru. Umiestnenie dokumentov autori uvádzajú len v prípade doteraz neznámych rukopisov alebo prvotlačí. Bibliografia obsahuje i záznamy sekundárnej literatúry prinášajúce relevantné výsledky výskumu venovaného jednotlivým autorom a ich dielam.

Súčasťou publikácie je menný a miestny register, výberová bibliografia použitej literatúry a zoznam skratiek inštitúcií, titulov kníh, periodík a databáz uvedených v jednotlivých heslách.

Publikácia *Companion to Central and Eastern European Humanism (The Czech Lands)* po prvýkrát v anglickom jazyku predstavuje medzinárodnému publiku v komplexnosti autorov a diela obdobia humanizmu v českých krajinách. Interdisciplinárny výskum ponúka inovatívny pohľad aj na autorov a diela spracované v predchádzajúcich obdobiach, objasňuje ich miesto v širších vzdelanostných štruktúrach, v reláciách k panovníckemu dvoru, univerzite, či iným vzdelávacím inštitúciám. Veľkým obohatením poznania odbornej aj širšej verejnosti je informácia o autoroch, ktorým doteraz nebola venovaná výraznejšia bádateľská pozornosť (niektorí z nich sú skutočne verejnosti predstavení po prvýkrát).

Vďaka odhaľovaniu „vzdelanecých sietí“ v období humanizmu v českých krajinách zasahujúcich aj bližšie či vzdialenejšie zahraničie je publikácia mimoriadne prínosná i pre výskum literárneho humanizmu nielen v strednej a východnej Európe, ale aj v celoeurópskom kontexte.

| Olga Vaneková

Ústav slovenskej literatúry SAV, v. v. i.

Dúbravská cesta 9

841 04 Bratislava

Slovenská republika